

Pesah - odinioară și acum

Getta Neumann

Pregătirile începeau cu săptămâni înainte. Toată casa era în fierbere. Se goleau dulapurile și sertarele, se mișca tot ce putea fi urnit din loc, se scutura, se freca, se lustruia, se fierbeau cratițe în lighene uriașe, se rânduia vesela de toate zilele în cămară și se spăla cea pe care o foloseam o singura dată pe an - de Pesah. În toată locuința se răspândea mirosul de curat și de oțet, din amestecul cu care se spălau geamurile și se frecau covoarele după ce au fost bine bătute. Nu rămânea niciun fir de praf, darămite o fărâmbă de pâine. Rolul meu, aveam cam 5 ani, era să pieptăn franjurii de la covoare, misiune de care mă achitam până mă plictiseam. Eram în așteptare.

Pe măsură ce ne apropiam de ziua cea mare, forfota se domolea și se retrăgea treptat în bucătărie, pe când în casă se instaura liniștea febrilă de ajun de sărbătoare. În seara de seder, îmbrăcat cu un coif și o mantie de satin alb, tata se așeza în capul mesei întinse pentru oaspeți, pe un scaun căptușit cu o pernă mare din puf de gâscă. Când gălăgia urărilor și îmbrățișărilor se potolea, începea ceremonia de *seder*. După rugăciunea de *Kidush*, tata se spăla pe mâini cu apa adusă de mama într-o cană, apoi gustam din *karpas*, câteva foi de pătrunjel cu apă sărată, gesturi cu valoare simbolică de care nu îmi păsa pe atunci prea mult. În curând veneau episoadele în care eu, fiind cea mai mică, jucam un rol important.

Tata strecura cu grijă șervetul cu *afikoman* – bucată de azimă indispensabilă pentru a continua ceremonia după cină - între cele două perne alături de el și asigura sus și tare pe toată lumea că va păzi pachetul prețios de oricine ar îndrăzni să i-l înstrăineze. Eram direct vizată, obiceiul din strămoși fiind ca unul din copiii prezenți să șterpească *afikoman*-ul și cum eram singurul copil de față... Eram apoi urcată pe un scaun ca să mă vadă toți și recitam *Ma nishtana*, („Ce s-a schimbat?” - în sensul că de ce se deosebește această seară de toate celelalte seri), iar tata răspundea prin povestea ieșirii din Egipt. Toată ceremonia și tot ospățul aveau loc pentru ca să primesc răspuns la întrebările mele! De cele mai multe ori prin mijlocirea mamei intram în posesia feliei de matza ascunsă, iar când tata descoperea dispariția lui și, spre marea lui „uimire”, identitatea

făptașului, mă întreba ce ar putea el să îmi dea în schimb. Eu negreșit repetam ce îmi sugeraseră părinții cu zile înainte și eram în culmea fericirii când dorința îmi era împlinită pe loc. Îmi amintesc că odată mi-am dorit o pereche de pantofi albi, și minunea minunilor, au apărut pantofii! Și am fost așa de bine „programată”, că bucuria mea era tot atât de mare de parcă aș fi primit o jucărie sau o carte, ceea ce ar fi corespuns mai mult poftelor mele de copil. Oricum, era seara minunilor. Punctul culminant era când deschideam ușa larg pentru profetul Eliahu. Eram convinsă că el plana ușor peste noi, vedeam doar cum tremura vinul în pahare!

Prin anii '60 s-a permis organizarea serbărilor colective la Comunitate. Ne-am mutat cu tot cu perne, *Haggadot*, cărțile cu povestea de Pesah, cupa de argint primită de ai mei cadou la nunta lor în 1948 și platoul nostru de seder. Erau peste o sută cincizeci de oameni în jurul meselor, dar, în esență, nu s-a schimbat nimic - eram o familie mare. Dacă nu ne știam cu toții între noi, sigur era că tata, rabinul Comunității din Timișoara, îi cunoștea pe toți și toți îl cunoșteau. El a condus ritualul cu o autoritate firească an de an, timp de zeci de ani. Ne-a explicat, ne-a dat instrucțiuni, ne-a dojenit când nu eram atenți, a îmbrățișat copiii care recitau *Ma Nishtana* și s-a „târguit” cu ei ca să obțină *afikoman*-ul. An de an, prima dorință a copiilor, una de neîmplinit, era: „Să fie pace în Israel!” Dorința devenea rugă fierbinte în vechiul cântec hasidic, *Szol a kakas már*, scris în ungurește cu două versuri în ebraică, pe care cei mai mulți nu le înțelegeau, ceea ce conferea rugăciunii și mai multă universalitate. Tata punea cu atâta patimă întrebarea, *De mikor lesz az már?* (Dar când va fi asta?), întrebare care revenea ca implorare, *De miért nincs az már?* (Dar de ce nu este deja acum?), că fiecare era cuprins de aspirația personală cea mai arzătoare spre ceva, fie ea dragoste, întâlnirea cu ființa iubită sau plecarea în Israel, pacea în Israel, sau pur și simplu, o aspirație vagă, fără alt obiect decât împlinirea.

Acum nouă ani, tata era la spital. În cele câteva momente de luciditate înainte de a ne părăsi, m-a întrebat când va fi seara de Seder. I-am răspuns că a trecut deja. A făcut un gest ușor cu mâna și a spus: „Am fost acolo.” Privirea i se pierdea în depărtare.

Acele seri s-au întipărit în memoria tuturor celor prezenți. Mulți prieteni mi-au mărturisit că e de ajuns să deschidă Haggadah și sentimentul de apartenență la „familia” timișoreană cât și melodiile cântate în cor revin instantaneu. Cadența

greoaie și solemnă de memento din *Avadim hainu...* (Sclavi am fost...) ne spune pe ton grav să nu uităm, căci cu toate că nu am fost și nu suntem noi înșine sclavi, dar alții sunt, iar noi rămânem vulnerabili, iar libertatea noastră este fragilă și trebuie ocrotită. Ritmul vioi din refrenul *Dai, dai, dayeinu* (Ar fi fost de ajuns ...) sau cel avântat din *LeShana habaa b'Yrushalaim* (La anul la Ierusalim) ne umple de mulțumire și încredere în viitor. Ne e dor, retrăim momente din trecut, ne regăsim în curiozitatea și încântarea copiilor.